

ARQUITECTURA FUNERÀRIA: ART, VIDA I COMIAT

Al cementiri de Terrassa es poden visitar obres arquitectòniques de gran riquesa artística i interès patrimonial. Aquest recorregut cronològic per exemples de diverses tipologies d'arquitectura funerària ens convida a conèixer la importància d'aquesta disciplina artística en les diferents classes d'enterrament i el seu estret lligam amb la decoració escultòrica i pictòrica al cementiri municipal.

**Funerària
de Terrassa**

**Museu
de Terrassa**

FAMÍLIA ALEGRE DE SAGRERA. 1921

Mausoleu temple. Núm. 3101. Av. III.

Arquitecte: Melcior Viñals Muñoz

L'estructura, atribuïda en un primer moment a Lluís Muncunill, va ser traslladada el 1966 des del Cementiri de Vallparadís (o Cementiri Vell), desmantellat definitivament el 1967, on ocupava un espai a l'avinguda central.

El definim com a mausoleu temple, la tipologia d'enterrament romana. És un típic temple clàssic, de base rectangular, amb columnes (aquí dòriques), escala de tres graons i frontó. En aquest és on hi ha l'escut dels Sagrera i la data de construcció.

També la capella del Cementiri de Vallparadís, conservada, seguia aquest exemple de neoclassicisme.

S'inclou dins el gust neoclàssic o historicista de començaments del segle XX.

És una arquitectura intemporal, però que reflecteix el gust burgès del propietari o arquitecte, sobri, i d'un cert rebuig per la modernitat en aquest tipus d'edificis.

Mausoleu temple.

Escalinata.

Part posterior.

Part posterior.

Lateral.

Fotografies: Teresa Llordés

**Funerària
de Terrassa**

**Museu
de Terrassa**

ENTRADA DEL CEMENTIRI. 1928-1932

Arquitecte: Melcior Viñals Muñoz

Entrada del cementiri (1947).

L'entrada tanca tot el recinte del cementiri amb un mur de més de 2 metres, fet amb plaques de pedra, com si fos una muralla defensiva. Per una gran porta monumental s'accedeix a l'avinguda central (eix central). La solemnitat la donen dos obeliscs de 6 metres d'alçada, damunt de dues bases de pedra, a banda i banda de la gran reixa de metall. L'any 1947 es van decorar els pilars amb quatre terracotes de Cèsar Cabanes. En el món clàssic, els obeliscs simbolitzaven la vida eterna. Es tracta d'un disseny classicista però monumental molt utilitzat en l'arquitectura funerària.

Magatzem Corcoy.

Escola de la Llar.

Melcior Viñals Muñoz (1878-1938)

Neix a Barcelona i obté el títol d'arquitecte el 1905. L'any 1906 obté la plaça d'arquitecte municipal de Terrassa (primer de manera interina, i a partir del 1917, ja en propietat).

Exerceix de professor a l'Escola Industrial i és responsable del pla urbanístic de Terrassa del 1934.

Autor d'un gran nombre d'edificis emblemàtics de la ciutat, la seva obra es mou entre un Modernisme teòric i un noucentisme clàssic.

Fuig de grans extravagàncies, la qual cosa dona com a resultat una obra senzilla i funcional.

Algunes obres de Viñals a Terrassa:

- Magatzem Torres
- Reforma de la Casa Alegre de Sagrera (1912)
- Magatzem Corcoy
- Escola de la Llar
- Mercat del Triomf

Fotografies: Teresa Llordés

FAMÍLIA ESCUDÉ COMAS. 1939

Panteó amb nínxols. Zona Bosc. Núm. 3009.

Arquitecte: Ignasi Escudé Gibert

Panteó amb nínxols.

El racionalisme, en arquitectura, prioritza la funció de l'edifici a la seva decoració. Suposa un trencament amb els models històrics. És arquitectura vertical. Un estil gairebé internacional que presenta paral·lelismes amb les avantguardes artístiques (sobretot amb el cubisme).

Aquí Escudé construeix un prisma rectangular on col·loca d'una banda les sis sepultures de la família Comas i, a la contrària, les sis de la família Escudé. Es permet una decoració austera a les bandes laterals del prisma. Els relleus són de l'escultor Carles Armiño.

Família Comas.

Família Escudé.

Baix relleu.

Ignasi Escudé Gibert (1909-1942)

Neix a Terrassa, on desenvoluparà principalment la seva obra. Estudia Arquitectura a Barcelona i es llicencia el 1933. La seva producció queda marcada pel racionalisme arquitectònic, sobretot l'alemany, que coneix pels viatges que fa per Europa. Les estructures són de línies rectes i funcionals.

S'adhereix al GATCPAC (Grup d'Arquitectes i Tècnics Catalans per al Progrés de l'Arquitectura Contemporània).

És arquitecte municipal interí del 1939 al 1941 i després amb plaça fins a la seva mort. Molt implicat amb la ciutat, treballa molt a Terrassa malgrat la seva curta carrera.

Coneixem algunes de les seves estructures industrials.

Algunes obres d'Escudé a Terrassa:

- Cinema La Rambla
- Pastisseria La Lyonesa
- Electra Industrial (AEG)
- La Magdalena

Fotografies: Teresa Llordés

FAMÍLIA ROIG VENTURA. 1942

Capella romànica. Núm. 2112, Av. IV.

Arquitecte: Joan Baca Reixach

Capella romànica.

Aquí l'arquitecte opta per una fórmula constructiva molt utilitzada en l'arquitectura funerària: la tipologia d'ermita o església romànica. El cristianisme porta a un nou tipus d'enterrament, al costat (o dins) dels llocs sagrats.

La capella té planta basilical, amb una nau, campanar de cadireta sobre l'entrada i un absis de tres cantons decorats amb relleus de bronze de Xavier Corberó. La pedra vermella (tova volcànica) està tallada a carreus. En destaquen la creu de forja dins de l'arquet del campanar i la creu de terme a la part del darrere, sobre una base de pedra de vuit cantons. Un simbolisme de la fi de la vida terrenal.

Relleus.

Creu de terme.

Lateral.

Joan Baca Reixach (1905-2003)

Nascut a Ripollet, viu a Terrassa, on comença la seva formació arquitectònica i posteriorment es doctora en aquesta disciplina.

Exerceix d'arquitecte municipal a Sabadell (1936) i a Torroella de Montgrí.

La seva obra és molt àmplia i repartida per ciutats catalanes i de fora de Catalunya. Inclou estructures fabrils, xemeneies, projectes de reformes, habitatges unifamiliars i blocs de pisos.

Té un estil divers i que s'adapta al lloc i a les condicions. Utilitza molts recursos. Podríem parlar d'un estil d'arquitectura eclèctica.

Algunes obres de Joan Baca a Terrassa:

- Fàbrica Filatures Matarí i la seva xemeneia
- Nau de les calderes i xemeneia de l'empresa SAPHIL
- Fàbrica Terrassa Industrial i la seva xemeneia
- Centre Caixa Terrassa (carrer del Portal Nou)

Fotografies: Teresa Llordés

FAMÍLIA JULIÀ SELLARÉS. 1952

Capella romànica. Núm. 2101. Plaça D.
Arquitecte: Ramon Paradell Rosich

Capella romànica.

A vegades, els clients donen directrius sobre els elements que cal incloure a les sepultures i determinen l'obra de l'arquitecte. N'és un exemple aquesta capella romànica que la família Julià Sellarés encarregà a l'arquitecte Ramon Paradell.

L'edificació segueix el model de les ermites o esglésioles romàniques, però també hi trobem elements neogòtics, arcuacions llombardes, un frontó, una creu celta, vitralls amb el tema de l'Esperit Sant, àngels orants, els rostres esculturats de les etapes de la vida, capitells decorats, una Mare de Déu de Montserrat...

A l'interior hi ha un altar amb advocació a santa Eulàlia (nom de la mare del propietari original, Ricard Sellarés) i un crismó de mosaic.

Aquesta barreja d'elements dona al conjunt un aspecte únic i molt personal.

Entrada.

Etales de la vida.

Detall.

Creu superior.

Ramon Paradell Rosich (1904-1972)

Nascut a Barcelona, obté el títol d'arquitecte el 1929. No hi ha gaire informació de la seva carrera com a arquitecte. Coneixem obra d'ell a altres cementiris, com el de Montjuïc o el de Sant Andreu, i també té obra a Sant Cugat.

Fotografies: Teresa Llordés

Funerària
de Terrassa

Museu
de Terrassa

FAMÍLIA MAURI 1965

Mausoleu temple. Núm. 3128. Zona Bosc.
Arquitecte: Josep Soterias Mauri

Mausoleu temple.

La família ja té un panteó monumental al Cementiri de Vallparadís, de caire clàssic i avui desaparegut. El 1965 se'n traslladen les restes i s'encarrega a l'arquitecte Josep Soterias el nou mausoleu temple. La concepció de mausoleu és clàssica, però aquí es reinterpreta. Soterias dissenya un edifici que s'adequa al desnivell del terreny, de quatre façanes diferents amb frontó i teulada de quatre aigües. Joga amb formes geomètriques pures, amb els materials i els diferents plans. En resulta una construcció geomètrica, rotunda i funcional.

Entrada.

Detalls.

Josep Soterias Mauri (1907-1989)

Fill del també arquitecte Salvador Soterias Taberner, obté el títol d'arquitecte el 1930. Té molta obra particular d'habitatges a Terrassa feta durant els anys quaranta. Però, en ser arquitecte en cap del Servei d'Estudis i Projectes de l'Ajuntament de Barcelona durant l'alcaldia de Porcioles (1957-1973) i director de l'Oficina d'Urbanisme, també té múltiples habitatges a la capital catalana. El seu estil s'inclou en l'estètica neoracionalista, que suposa un pas més i s'inspira en el racionalisme italià de després de la Segona Guerra Mundial, amb formes geomètriques bàsiques i línies rectes i sense interrupció.

Algunes obres de Josep Soterias a Terrassa:

- Residència Fundació La Llar
- Centre Cultural de Terrassa (coautor)

Fotografies: Teresa Llordés

MODEL TERRASSA. 1989

Bloc de nínxols. Núm. 3128. Zona Bosc.
Arquitecte: Jan Baca Pericot

Bloc de nínxols.

El 1989, Jan Baca presenta un disseny de bloc de nínxols totalment nou i pioner en aquest àmbit funerari: el model terrassa. Segueix l'estètica neoracionalista dels seus projectes.

Amb cabuda per a 528 nínxols, es divideix en dos nivells o pisos porxats; es pot accedir fàcilment a la part superior mitjançant escales o rampes. La teulada de doble vessant està suportada per columnes que van fins a terra i donen al conjunt un aspecte majestuós i sobri alhora. És la solució al problema de l'alçada dels blocs de nínxols anteriors.

Construïts amb formigó cru, i molt funcionals, han quedat com un senyal identitari d'aquest cementiri.

La concepció geomètrica dona uniformitat i claredat al conjunt, que destaca pel material emprat i pel color de les tipologies anteriors que l'envolten.

Porxada.

Model terrassa.

Detall.

Jan Baca Pericot (1934-)

Fill de l'arquitecte terrassenc Joan Baca Reixach, obté el títol d'arquitecte el 1958. Però també és un reconegut cineasta *amateur*, dibuixant i escriptor.

A Terrassa, la seva obra la trobem arreu. L'arquitectura dels anys vuitanta és l'arquitectura del ciment, del formigó i del vidre, que mostra els materials en brut i deixa les estructures a la vista. Que juga amb l'hermetisme de les construccions, l'element interior i el disseny racional. Molta de la seva obra es podria incloure dins del brutalisme, del francès *brut*, que significa 'cru, en brut'.

Algunes obres de Jan Baca a Terrassa:

- Centre Cultural de Caixa Terrassa (coautor)
- Edifici del *Diari de Terrassa*
- Palau Episcopal de Terrassa
- Seu de Caixa Terrassa (ara BBVA)

Fotografies: Teresa Llordés

ZONA D'INHUMACIÓ D'URNES CINERÀRIES. 2001

Zona Bosc.
Ceramista: Lola Aparicio Casals

Camp d'urnes.

El 1999, Funerària de Terrassa construeix un crematori com a resposta a l'increment d'incineracions. En aquell moment, és el primer i únic de tot el Vallès Occidental.

Paral·lelament, cal donar solució a la contenció de cendres dins del cementiri. De mica en mica es van dissenyant aquests espais, de diferents tipologies.

Una és la que anomenem *camp d'urnes*. Damunt el sòl enjardinat es col·loquen unes estructures piramidals, de ceràmica refractària. Són l'element extern d'espais subterranis que poden contenir fins a dues urnes.

El seu disseny ens remet a una tipologia d'enterrament mil·lenària. D'altres són el Jardí del Repòs, amb un rierol d'aigua corrent on es poden espargir les cendres, el cinerari, els columbaris, etc.

Detall.

Detall.

Lola Aparicio Casals (1949-)

Originària del Berguedà, dedica la seva vida a la ceràmica, amb tallers propis i tallers compartits, majoritàriament a la nostra ciutat. L'any 2000, Funerària de Terrassa li encarrega l'elaboració d'una primera tipologia de sistema de contenció de cendres per al cementiri, el camp d'urnes. El seu treball consisteix a fabricar i retolar aquestes estructures piramidals ceràmiques, en alçat, que marquen el punt on poden estar contingudes fins a dues urnes subterranies.

Fotografies: Teresa Llordés

**Funerària
de Terrassa**

**Museu
de Terrassa**

PANTEÓ MUNICIPAL “TERRASSA AGRAÏDA”. 2005

Núm. 1128. Via 19.
Ceramista: Elisa Bassiner

Terrassa Agraïda.

El 2005 es restaura el panteó municipal, que passa a anomenar-se “Terrassa Agraïda”. Es col·loca seguint l'eix est-oest.

El disseny de la ceramista terrassenca Elisa Bassiner projecta una tipologia de nínxols (en grups de nou), però en aquest cas no en vertical sinó en horitzontal.

La particularitat és el material utilitzat. La ceràmica no és habitual en aquests tipus de panteons. Aquí es juga amb dos tons de gres ceràmic, diferenciant elements i remarcant el lligam amb la terra: el vermell (simbolitzant la terrenalitat) en l'element horitzontal i el gris per als elements verticals (ascendents).

“Terrassa Agraïda” l'ofereix Terrassa per acollir les restes de ciutadans i ciutadanes que hagin tingut un pes específic a la ciutat, en qualsevol àmbit. L'elaboració es va encarregar a l'empresa HG Estudi + Desenvolupament, especialistes en aquests materials.

Panteó municipal.

Detall.

Elisa Bassiner

Ceramista molt vinculada amb Terrassa. Fundadora del taller ceràmic Biroc, on treballa juntament amb Rosa Vives Noguera. Fa encàrrecs individuals i té obra arreu. El 2005, Funerària de Terrassa li demana que dissenyi el nou panteó municipal (“Terrassa Agraïda”).

Fotografies: Teresa Llordés

**Funerària
de Terrassa**

**Museu
de Terrassa**

FAMÍLIA FERNÁNDEZ ESMERATS. 2018

Hipogeu circular. Núm. 1032. Av. Central

Hipogeu circular.

La sepultura de la família Fernández Esmerats, la de data més recent, ens remet a l'arquitectura del final del segle XX i començament del XXI. Malgrat ser molt individualista, segueix unes pautes comunes. Es basa en l'alta tecnologia (que incorpora avenços tècnics a l'arquitectura) i els recursos i materials nous, sempre prioritant el medi ambient i la sostenibilitat.

La informàtica marca el procés del disseny i l'enginyeria de l'edifici, i permet un joc de volums que abans no es veia. S'aconsegueix una gran espectacularitat, un tret característic. Es té molt en compte l'entorn i no només l'obra. Aquest s'organitza o s'enjardina pensant en la seva integració a l'edifici i a l'espai.

Pel que fa al disseny d'aquesta obra, hi ha una demanda prèvia de la família. Es demana que sigui senzilla i a terra i s'opta per la figura del cercle. El cercle representa la perfecció, la infinitud, el sol, la divinitat, la unitat (en aquest cas, familiar), i també ens remet a la llum.

El material principal és el granit gris, que dona terrenalitat. L'acer inoxidable de l'estructura aporta lleugeresa. El gran cercle sembla levitar damunt el sòl, en aquest sentit d'ascensió de l'ànima.

Detalls.

BCN Ivarquitectura (2015-2020)

Despatx d'arquitectes amb seu a Barcelona i especialitzat en dissenys d'arquitectura general. Aquest projecte el signen Victòria Barber Willems i Frans Masana Castanys.

Fotografies: Teresa Llordés

